ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 29ης Ιουνίου 1995 *

Στην υπόθεση C-454/93,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Arbeidshof te Brussel προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening

και

Joop van Gestel,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 17 και 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 138), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. A. Schockweiler, πρόεδρο τμήματος, G. F. Mancini, K. N. Κακούρη (εισηγητή), J. L. Murray και G. Hirsch, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

γενικός εισαγγελέας: Γ. Κοσμάς
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τους E. Röder, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, και B. Kloke, Regierungsrat στο ίδιο υπουργείο,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από την C. de Salins, υποδιευθύντρια στη Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον C. Chavance, attaché principal d' administration centrale στο ίδιο υπουργείο,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον καθηγητή U. Leanza, προϊστάμενο της Υπηρεσίας Διπλωματικών Διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον D. Del Gaizo, avvocato dello Stato,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τη M. Πατακιά και τον P. van Nuffel, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον B. Kloke, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον C. Chavance, της Ιταλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον D. Del Gaizo, και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης από τον P. van Nuffel, κατά τη συνεδρίαση της 9ης Φεβρουαρίου 1995,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Απριλίου 1995,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 1993, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Νοεμβρίου 1993, το Arbeidshof te Brussel υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, πολλά προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 17 και 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 138), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6, στο εξής: κανονισμός).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (εθνικού οργανισμού απασχολήσεως, στο εξής: RVA) και του J. van Gestel, Ολλανδού υπηκόου, σχετικά με την άρνηση του RVA να του χορηγήσει επιδόματα ανεργίας βάσει του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, του κανονισμού.

3 Ο Van Gestel εργαζόταν από την 1η Ιουνίου 1980 στην Smithkline Beecham BV, εταιρία εδρεύουσα στις Κάτω Χώρες, όπου και κατοικούσε.

4 Με την προοπτική της προσωρινής μεταθέσεώς του σε άλλη θυγατρική εταιρία του ιδίου ομίλου, την SA Norden Europe (στο εξής: Norden), με έδρα τη Louvain-la-Neuve (Βέλγιο), από τα τέλη Οκτωβρίου 1988 εγκαταστάθηκε στο Βέλγιο όπου άρχισε να εργάζεται από την 1η Δεκεμβρίου του ιδίου έτους.

5 Επειδή ο Van Gestel ήθελε να εξακολουθήσει να υπάγεται στο ολλανδικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, συνήφθη συμφωνία μεταξύ του Υπουργού Κοινωνικής Προνοίας του Βελγίου και του Ολλανδού Υπουργού Κοινωνικών

Υπηρεσιών και Απασχολήσεως, προκειμένου να συνεχίζει να εφαρμόζεται η ολλανδική νομοθεσία περί κοινωνικής ασφαλίσεως στον εργαζόμενο αυτόν κατά τη διάρκεια της απασχολήσεώς του στο Βέλγιο και το αργότερο μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 1991. Η συμφωνία, η οποία συνήφθη καθ' ον χρόνον ο Van Gestel κατοικούσε και εργαζόταν ήδη στο Βέλγιο, στηριζόταν στο άρθρο 17 του κανονισμού, το οποίο εισάγει παρέκκλιση από το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ιδίου κανονισμού, κατά το οποίο ο ασκών μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού.

6 Λόγω αναδιοργανώσεως της Norden, ο Van Gestel απολύθηκε στις 31 Οκτωβρίου 1990. Στις Κάτω Χώρες του καταβλήθηκε αποζημίωση λόγω καταγγελίας της σχέσεως εργασίας. Στη συνέχεια, ζήτησε από το βελγικό ταμείο Hulpkas voor Werkloosheidsuitkeringen (επικουρικό ταμείο παροχών ανεργίας) την καταβολή παροχών ανεργίας από την 1η Νοεμβρίου 1990. Διευκρίνισε ότι, ενόψει της αποζημιώσεως που του καταβλήθηκε στις Κάτω Χώρες, ζητούσε την προσωρινή αδρανοποίηση της αιτήσεως καταβολής επιδομάτων, επιθυμούσε όμως να καλύπτεται από την ασφάλιση του Rijksdienst voor sociale Zekerheid (βελγικό οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως).

7 Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1991 με απόφαση του περιφερειακού επιθεωρητή ανεργίας του Vilvorde, με το αιτιολογικό ότι ο Van Gestel δεν πληρούσε τους όρους του βελγικού δικαίου, το οποίο έχει εφαρμογή, κατά την απόφαση αυτή, δυνάμει του άρθρου 67 του κανονισμού.

8 Ο Van Gestel άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Arbeidsrechtbank te Brussel, το οποίο, με απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 1991, την ακύρωσε και αποφάνθηκε ότι ο Van Gestel δικαιούται παροχών ανεργίας από 1ης Νοεμβρίου 1990. Η απόφαση έκρινε ότι «αρμόδιος φορέας» κατά την έννοια του κανονισμού ήταν ο ολλανδικός φορέας και ότι, κατά τη διάρκεια της απασχολήσεώς του στο Βέλγιο, ο Van Gestel κατοικούσε εκεί, οπότε η κατάστασή του διείπετο από το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, και όχι από τα άρθρα 67 και 69 του κανονισμού.

9 Το RVA άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Arbeidshof te Brussel, το οποίο θεώρησε ως αποδεδειγμένο το γεγονός ότι «κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του» ο Van Gestel κατοικούσε και εργαζόταν στο Βέλγιο.

10 Το Arbeidshof te Brussel τονίζει ότι το Δικαστήριο, με την απόφασή του της 11ης Οκτωβρίου 1984 στην υπόθεση 128/83, Guyot (Συλλογή 1984, σ. 3507), έκρινε ότι το άρθρο 71 του κανονισμού δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση ανέργου ο οποίος, κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του, κατοικούσε στο κράτος μέλος όπου εργαζόταν. Το αιτούν δικαστήριο θέλει να πληροφορηθεί αν η ερμηνεία αυτή ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 71 ισχύει επίσης σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης.

11 Κρίνοντας ότι για τη λύση της διαφοράς είναι αναγκαία η ερμηνεία του κανονισμού, το Arbeidshof te Brussel αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«Έχει το άρθρο 71, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται ως προς τους ανέργους οι οποίοι κατά τη διάρκεια της τελευταίας τους απασχολήσεως κατοικούσαν στο κράτος μέλος στο οποίο εργάζονταν, ακόμη και όταν, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού και κατ' εφαρμογή του άρθρου 17 του ίδιου κανονισμού, οι αρμόδιες αρχές δύο κρατών έχουν συμφωνήσει ότι ο μισθωτός θα εξακολουθεί να υπάγεται στη νομοθεσία κοινωνικής ασφαλίσεως ενός από αυτά τα κράτη μέλη που δεν είναι αυτό στο έδαφος του οποίου εργαζόταν ο άνεργος;

Επικουρικώς, και εφόσον το Δικαστήριο κρίνει ότι σε μια τέτοια περίπτωση το κατά παρέκκλιση οριζόμενο κράτος, το οποίο δεν είναι αυτό όπου εργάστηκε τελευταία ο άνεργος, είναι το αρμόδιο κράτος, όπως προβλέπεται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, ισχύει τότε αυτό και μπορεί να εφαρμοστεί η προβλεπομένη στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, ρύθμιση, όταν η συμφωνία αυτή συνήφθη στο χρονικό σημείο κατά το οποίο ο μισθωτός κατοικούσε και εργαζόταν στο έδαφος ενός και του αυτού κράτους μέλους και κατά τη διάρκεια της τελευταίας αυτής απασχολήσεως κατοικούσε και εργαζόταν αδιαλείπτως στο ίδιο αυτό κράτος μέλος, στο οποίο ήταν επίσης εγκατεστημένος και ο εργοδότης του, και το οποίο κράτος μέλος δεν είναι αυτό στου οποίου τη νομοθεσία περί κοινωνικής ασφαλίσεως έχει υπαχθεί ο εργαζόμενος βάσει της συμφωνίας αυτής κατά τον χρόνο της απασχολήσεώς του;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

12 Όσον αφορά την περίπτωση του πλήρως ανέργου μισθωτού εργαζομένου πλην του μεθοριακού εργαζομένου, την οποία αφορά η απόφαση περί παραπομπής, το άρθρο 71, παράγραφος 1, του κανονισμού ορίζει:

«1. Ο σε ανεργία μισθωτός που κατοικούσε κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος λαμβάνει παροχές κατά τις ακόλουθες διατάξεις:

α) [...]

β) i) [...]

ii) ο μισθωτός, πλην του μεθοριακού εργαζομένου, ο οποίος ευρίσκεται σε πλήρη ανεργία και ο οποίος τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως στο έδαφος του κράτους μέλους όπου κατοικεί ή επιστρέφει στο έδαφος αυτό, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, σαν να είχε ασκήσει εκεί την τελευταία του απασχόληση· οι παροχές αυτές καταβάλλονται από τον φορέα του τόπου κατοικίας και εις βάρος του. Αν όμως στον μισθωτό αυτόν είχε αναγνωρισθεί το δικαίωμα παροχών εις βάρος του αρμοδίου φορέα του κράτους μέλους, στη νομοθεσία του οποίου υπήχθη τελευταία, λαμβάνει τις παροχές σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 69. Το δικαίωμα των παροχών σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους της κατοικίας του

αναστέλλεται για την περίοδο κατά την οποία ο άνεργος δύναται, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 69, να διεκδικήσει παροχές κατά τη νομοθεσία στην οποία είχε υπαχθεί τελευταία.»

13 Η διάταξη αυτή αφορά την περίπτωση κατά την οποία το αρμόδιο για την καταβολή των παροχών ανεργίας κράτος δεν είναι εκείνο της κατοικίας του ανέργου. Η διάταξη δεν διευκρινίζει αν το αρμόδιο κράτος καθορίζεται με βάση το ότι ο εργαζόμενος άσκησε εκεί τη μισθωτή δραστηριότητά του ή για άλλο λόγο. Επομένως, τίθεται το ερώτημα ποιο είναι, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, το αρμόδιο κράτος.

14 Την απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνουν τα άρθρα 13 επ. του κανονισμού.

15 Μολονότι σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού το αρμόδιο για την καταβολή των παροχών ανεργίας κράτος είναι καταρχήν εκείνο όπου ο εργαζόμενος ασκεί τη μισθωτή δραστηριότητά του, ωστόσο ο κανόνας αυτός θεσπίζεται υπό την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων, προβλεπομένων ιδίως στο άρθρο 17 του κανονισμού.

16 Κατ' εφαρμογήν της τελευταίας αυτής διατάξεως, δύο ή περισσότερα κράτη μέλη, οι αρμόδιες αρχές των κρατών αυτών ή οι οργανισμοί που έχουν ορισθεί από τις αρχές αυτές δύνανται, κατόπιν κοινής συμφωνίας, να επιλέγουν αρμόδιο κράτος άλλο από εκείνο του τόπου απασχολήσεως. Μια τέτοια συμφωνία συνήφθη στην προκειμένη περίπτωση της κύριας δίκης, ορίζουσα το Βασίλειο των Κάτω Χωρών αντί του Βασιλείου του Βελγίου, που ήταν καταρχήν, κατά το άρθρο 13, αρμόδιο ως κράτος του τόπου απασχολήσεως.

17 Επομένως, το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', έχει εφαρμογή οσάκις το αρμόδιο κράτος ορίστηκε, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του άρθρου 13, δυνάμει συμφωνίας η οποία συνήφθη σύμφωνα με το άρθρο 17 του κανονισμού.

18 Είναι αληθές ότι το Δικαστήριο, με την προμνησθείσα απόφασή του Guyot (σκέψη 8), τόνισε ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, του κανονισμού αφορά μόνον τους εργαζομένους που κατοικούσαν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος της τελευταίας απασχολήσεώς τους και επομένως φαίνεται να διακρίνει μεταξύ του κράτους απασχολήσεως και του κράτους κατοικίας και όχι μεταξύ του αρμοδίου κράτους και του κράτους κατοικίας. Εντούτοις, η απόφαση αυτή δεν αντιφάσκει προς την ανωτέρω ερμηνεία του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού. Αναφέρεται απλώς στη συνήθη κατάσταση επί της οποίας έχει εφαρμογή η διάταξη αυτή, ήτοι στην περίπτωση που το αρμόδιο κράτος είναι το κράτος όπου ο μισθωτός εργαζόμενος άσκησε τη δραστηριότητά του. Δεν αποκλείει ότι το αρμόδιο κράτος είναι ενδεχομένως το οριζόμενο με κοινή συμφωνία, σύμφωνα με το άρθρο 17 του κανονισμού.

19 Σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, το γεγονός ότι το κράτος της τελευταίας απασχολήσεως του εργαζομένου συμπίπτει με το κράτος της κατοικίας του δεν εμποδίζει επομένως την εφαρμογή του άρθρου 71, παράγραφος 1, του κανονισμού, καθόσον το αρμόδιο κράτος δεν είναι το κράτος της κατοικίας.

20 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τον σκοπό του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, του οποίου οι διατάξεις αποβλέπουν στο να εξασφαλίσουν στον διακινούμενο εργαζόμενο το ευεργέτημα των παροχών ανεργίας υπό τις ευνοϊκότερες συνθήκες για την αναζήτηση νέας θέσεως εργασίας (βλ. απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1988 στην υπόθεση 236/87, Bergemann, Συλλογή 1988, σ. 5125, σκέψη 18).

21 Συγκεκριμένα, οι διατάξεις αυτές αποσκοπούν στο να παράσχουν στον μισθωτό εργαζόμενο τη δυνατότητα να λαμβάνει παροχές ανεργίας εντός του κράτους της κατοικίας του.

22 Η δυνατότητα αυτή δικαιολογείται για ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων οι οποίοι έχουν στενούς δεσμούς, ιδίως προσωπικής ή επαγγελματικής φύσεως, με τη χώρα όπου εγκαταστάθηκαν και διαμένουν συνήθως. Συγκεκριμένα, είναι λογικό οι εργαζόμενοι που έχουν τέτοιους δεσμούς με το κράτος όπου κατοικούν να μπορούν να έχουν εντός του κράτους αυτού τις καλύτερες ευκαιρίες επαγγελματικής επανεντάξεως (βλ., παραδείγματος χάριν, την προμνησθείσα απόφαση Bergemann, σκέψη 20).

23 Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, οι διατάξεις αυτές παρέχουν δικαίωμα επιλογής στον εργαζόμενο, ο οποίος γνωρίζει καλύτερα τις δυνατότητες επαγγελματικής επανεντάξεώς του. Μπορεί να υπαχθεί στο σύστημα παροχών ανεργίας του κράτους της τελευταίας απασχολήσεώς του ή να ζητήσει τις παροχές του κράτους κατοικίας του. Η επιλογή αυτή ασκείται, ιδίως, και ασκείται μάλιστα αποκλειστικώς, στην περίπτωση πλήρως ανέργου που επιλέγει τη νομοθεσία του κράτους κατοικίας του, με τη θέση του ενδιαφερομένου στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως του κράτους από το οποίο ζητείται η καταβολή των παροχών. Αντιθέτως, ο εργαζόμενος δεν μπορεί ούτε να σωρεύει τα ποσά των επιδομάτων ανεργίας των δύο κρατών ούτε να ζητεί, οσάκις απλώς και μόνον τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως στο έδαφος του κράτους μέλους όπου κατοικεί, τις παροχές ανεργίας του κράτους της τελευταίας απασχολήσεώς του (βλ. απόφαση της 27ης Μαΐου 1982 στην υπόθεση 227/81, Aubin, Συλλογή 1982, σ. 1991, σκέψη 19).

24 Εξάλλου, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το αποφασιστικό στοιχείο για την εφαρμογή του άρθρου 71, στο σύνολό του, είναι η κατοικία του ενδιαφερομένου εντός κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στη νομοθεσία του οποίου είχε υπαχθεί κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του (βλ. τελευταία την απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 1994 στην υπόθεση C-287/92, Maitland Toosey, Συλλογή 1994, σ. I-279, σκέψη 13).

25 Το αποφασιστικό αυτό στοιχείο συνεπάγεται ότι το άρθρο 71 έχει εφαρμογή ακόμη και όταν, κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του, ο εργαζόμενος κατοικούσε και εργαζόταν, κατά τρόπο συνεχή ή μη, στο έδαφος του κράτους μέλους όπου επίσης ήταν εγκατεστημένος ο εργοδότης του.

26 Είναι αληθές ότι η εφαρμογή της ερμηνευομένης διατάξεως επιτρέπει στον εργαζόμενο να λαμβάνει παροχές ανεργίας κράτους μέλους στο οποίο δεν είχε καταβάλει εισφορές κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του. Εντούτοις, πρόκειται για συνέπεια ανταποκρινομένη στη βούληση του κοινοτικού νομοθέτη, ο οποίος θέλησε να παράσχει στον εργαζόμενο τις καλύτερες ευκαιρίες επαγγελματικής επανεντάξεως.

27 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, του κανονισμού έχει την έννοια ότι έχει επίσης εφαρμογή στην περίπτωση ανέργου ο οποίος, κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του, κατοικούσε εντός του κράτους μέλους όπου εργαζόταν, όταν, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του προμνησθέντος κανονισμού και κατ' εφαρμογήν του άρθρου του 17, οι αρμόδιες αρχές δύο κρατών έχουν συμφωνήσει ότι ο μισθωτός εργαζόμενος θα εξακολουθεί να υπάγεται στη νομοθεσία περί κοινωνικής ασφαλίσεως ενός από αυτά τα κράτη μέλη που δεν είναι εκείνο στο έδαφος του οποίου εργαζόταν ο άνεργος.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

28 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο θέλει να πληροφορηθεί αν το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, του κανονισμού έχει εφαρμογή έστω κι αν η στηριζομένη στο άρθρο 17 του κανονισμού συμφωνία συνήφθη καθ' ον χρόνον ο εργαζόμενος εργαζόταν και κατοικούσε ήδη στο έδαφος ενός και του αυτού κράτους μέλους.

29 Όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Μαΐου 1984 στην υπόθεση 101/83, Brusse (Συλλογή 1984, σ. 2223, σκέψη 20), τίποτε από το κείμενο του άρθρου 17 δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η δυνατότητα παρεκκλίσεως, που παρέχει στα κράτη μέλη η διάταξη αυτή, δεν μπορεί να ασκηθεί παρά μόνον για το μέλλον. Αντιθέτως, το πνεύμα και η οικονομία του άρθρου 17 απαιτούν να μπορεί μια συμφωνία, υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, να καλύπτει επίσης, προς το συμφέρον του ή των ενδιαφερομένων εργαζομένων, διανυθείσες ήδη περιόδους (ίδια απόφαση, σκέψη 21).

30 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, έχει εφαρμογή έστω κι αν η στηριζομένη στο άρθρο 17 του κανονισμού συμφωνία συνήφθη καθ' ον χρόνον ο

μισθωτός εργαζόμενος εργαζόταν και κατοικούσε ήδη στο έδαφος ενός και του αυτού κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

31 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική, Γαλλική και Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 1993 το Arbeidshof te Brussel, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, έχει την έννοια ότι έχει επίσης εφαρμογή στην περίπτωση ανέργου ο οποίος, κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του, κατοικούσε στο κράτος μέλος όπου εργαζόταν, όταν, κατά

παρέκκλιση απο το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του προμνησθέντος κανονισμού και κατ' εφαρμογήν του άρθρου του 17, οι αρμόδιες αρχές δύο κρατών μελών έχουν συμφωνήσει ότι ο μισθωτός εργαζόμενος θα εξακολουθεί να υπάγεται στη νομοθεσία περί κοινωνικής ασφαλίσεως ενός από αυτά τα κράτη μέλη που δεν είναι εκείνο στο έδαφος του οποίου εργαζόταν ο άνεργος.

2) Το άρθρο αυτό έχει εφαρμογή έστω κι αν η στηριζομένη στο άρθρο 17 του κανονισμού συμφωνία συνήφθη καθ' ον χρόνον ο μισθωτός εργαζόμενος εργαζόταν και κατοικούσε ήδη στο έδαφος ενός και του αυτού κράτους μέλους.

Schockweiler Mancini Κακούρης

Murray Hirsch

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Ιουνίου 1995.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

F. A. Schockweiler